

Юрій Оверченко,

доктор філософії у галузі права, старший
викладач кафедри спеціальних дисциплін
Національної академії Державної
прикордонної служби України імені Богдана
Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6307-3459>

Віктор Тишук,

доктор філософії у галузі права, доцент
кафедри спеціальних дисциплін Національної
академії Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5811-5909>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ ТОВАРІВ

У статті аналізується проблема контрабанди товарів, що становить серйозну загрозу економічній безпеці, фінансовій стабільності та міжнародним торговельним відносинам, особливо для країн із розвиненим транзитним потенціалом. Автори досліджують виклики нелегального переміщення товарів у сучасних умовах глобалізації та спрощених митних процедур, що сприяють зростанню тіньової економіки та фінансуванню організованої злочинності. Проведено порівняльний аналіз міжнародного досвіду та українського законодавства з метою визначення ефективних стратегій протидії контрабанді. Висвітлено необхідність інтеграції правових змін, посилення санкцій та застосування інноваційних технологій, зокрема систем управління ризиками, блокчейну та автоматизованих транзитних платформ, для оптимізації митного контролю та нейтралізації незаконних схем.

Ключові слова: протидія злочинності, контрабанда товарів, кримінальна відповідальність, національна безпека, міжнародне правозастосування.

Overchenko Yu., Tyshchuk V.

Current Trends in Combating Goods Smuggling

The article comprehensively analyzes commodity smuggling, one of the most pressing threats to economic security, financial stability, and international trade relations. The illegal movement of goods across state borders, which is exacerbated by globalization and the simplification of customs procedures, undermines tax revenues, promotes the expansion of the shadow economy, and funds organized crime. The study examines the results of recent scientific works, particularly those by O. O. Durov, R. O. Movchan, and G. Basu, which address the legal, organizational, and technological aspects of combating smuggling. The authors conduct a comparative analysis of international experience, highlighting the specifics of applying criminal and administrative sanctions in various countries.

Attention is given to the analysis of the Ukrainian context, where smuggling is defined as the movement of goods across the customs border without proper control or with the concealment of this fact. This issue has become particularly acute in light of armed aggression and the growth of e-commerce. Implementing the latest technologies, including risk management systems, blockchain technologies, and big data analytics, is noted, which significantly enhances the effectiveness of customs control. An example is the computerized transit system NCTS, which facilitates the prompt exchange of customs information and reduces the risks associated with the illegal movement of goods.

The article also emphasizes the need to integrate legislative changes, strengthen strict sanctions, and improve interagency coordination to create a comprehensive strategy to combat smuggling. It highlights the problems of misinformation and the lack of resources within law enforcement agencies, which complicate the detection and neutralization of illegal schemes. Recommendations are proposed for improving methods of identifying criminal networks, training specialists, and implementing innovative technologies as key factors in ensuring effective countermeasures against commodity smuggling in the context of national security.

Keywords: crime prevention, goods smuggling, criminal liability, national security, international law enforcement.

Постановка проблеми. Контрабанда товарів становить серйозну загрозу для економічної безпеки, фінансової стабільності та міжнародних торговельних відносин. У сучасних умовах глобалізації, коли кордони стають більш відкритими, а митні процедури – спрощеними, зростає ризик незаконного переміщення товарів. Це особливо актуально для держав із розвиненим транзитним потенціалом, оскільки контрабандні потоки не лише підривають податкові надходження та сприяють зростанню тіньового сектору економіки, а й можуть бути джерелом фінансування організованої злочинності. В українському контексті ця проблема набуває особливого значення, оскільки ускладнює протидію економічним злочинами та посилює загрози національній безпеці в умовах збройної агресії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема контрабанди товарів широко досліджується у наукових колах, вчені здебільшого зосереджують увагу на кримінальній відповідальності, міжнародному досвіді та правових механізмах протидії цьому явищу. Зокрема, у працях О. О. Дурова та Р. О. Мовчана розглядаються аспекти юридичної відповідальності за контрабандні правопорушення, а також аналізується правозастосовна практика, що дозволяє оцінити ефективність чинних заходів і визначити напрями їх удосконалення [1].

Міжнародний досвід протидії контрабанді товарів підтверджує, що контроль за торговельними потоками та зниження рівня транснаціональної злочинності можливі лише за умови тісної співпраці між державами. У дослідженні G. Basu аналізується складність управління кордонами в умовах, коли необхідно одночасно сприяти законній торгівлі та перешкоджати незаконному переміщенню товарів [2]. Автор звертає увагу на ключові виклики: фізичні особливості транспортування вантажів, обмеженість ресурсів правоохоронних органів та постійну здатність контрабандистів адаптуватися до заходів контролю, що змушує держави шукати нові тактики та стратегії протидії.

Сучасні технології відіграють ключову роль у протидії контрабанді, забезпечуючи вищий рівень контролю за переміщенням товарів. Як зазначає А.В. Тимошенко, використання автоматизованих систем сканування, супутникового моніторингу та аналізу великих масивів даних дозволяє суттєво підвищити ефективність митних процедур [3]. Дослідження також вказують на перспективність застосування блокчейн-технологій, які можуть забезпечити прозорість процесів та мінімізувати корупційні ризики. Таким чином, поєднання нормативних змін із впровадженням передових технологій є необхідною умовою успішної протидії незаконному обігу товарів.

Метою статті є дослідження сучасних підходів протидії контрабанді товарів, а також аналіз міжнародного досвіду для визначення найбільш ефективних стратегій та технологій контролю за незаконним переміщенням товарів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У протидії контрабанді важливим є чітке визначення цього терміну, яке слугує основою для розробки правових моделей. В Україні контрабанда визначається як переміщення товарів через митний кордон без митного контролю або з приховуванням від нього [4]. Більшість країн борються з контрабандою через криміналізацію цього діяння, накладення санкцій і створення спеціальних органів. В Україні це включає посилення митного контролю та співпрацю правоохоронців. Міжнародні зусилля, зокрема від Організації Об'єднаних Націй, Інтерполу та Всесвітньої митної організації, спрямовані на зміцнення митних контролів і боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжує контрабанду.

Попри спільну мету – обмеження незаконного товарообігу, підходи до криміналізації контрабанди суттєво відрізняються залежно від економічного рівня країни, особливостей її правової системи та масштабів міжнародної торгівлі. Наприклад, у Бразилії протидія нелегальному імпорту споживчих товарів зосереджена на викритті розгалужених підпільних мереж, тоді як у Китаї основний акцент робиться на захист внутрішнього ринку та підтримку національних виробників. Аналізуючи підходи до протидії контрабанді, О.О. Мовчан та ін. зазначають, що в законодавстві окремих європейських країн передбачено кримінальну відповідальність за контрабанду певних категорій товарів (наприклад, стаття 289 Кримінального кодексу Данії, стаття 337 Кримінального кодексу Нідерландів і стаття 280 Кримінального кодексу Сан-Марино, що стосується алкогольних напоїв) [5]. У Кримінальному кодексі Фінляндії навіть існує окремий розділ 46 – «Правопорушення, пов'язані з експортом та імпортом», який у першому параграфі забороняє як «класичну» контрабанду, так і її незначні форми. Водночас у деяких країнах Європейського Союзу, зокрема в Австрії, Бельгії та Норвегії, кримінальна відповідальність за контрабанду товарів відсутня, а правопорушення розглядаються в межах адміністративного, податкового чи цивільно-правового регулювання.

Попри різноманітність підходів, багато країн застосовують кримінальну відповідальність за контрабанду товарів. Зокрема, у Сполучених Штатах Америки цей злочин регулюється 18 USC § 545 (2018) з

метою забезпечення сплати митних платежів і контролю над імпортом, що передбачає покарання за недекларування товарів з наміром обману держави, а також серйозні санкції, включаючи великі штрафи та ув'язнення [6]. Порівнюючи з Україною, де питання протидії контрабанді набуває особливої актуальності у зв'язку з відновленням кримінальної відповідальності за контрабанду товарів з 1 липня 2024 року, можна зробити висновок, що найбільш ефективними інструментами є розробка комплексного законодавства, жорсткі покарання та активна міжнародна координація, які можуть стати основою для створення дієвої стратегії протидії незаконному обігу товарів.

Протидія контрабанді значною мірою залежить від поєднання суворих санкцій та інноваційних технологій. У розвинутих економіках санкції виконують стримувальну функцію, а технології сприяють швидкому виявленню та запобіганню контрабанді. Такі інструменти, як системи аналізу великих даних, безпілотні системи та автоматизовані митні платформи, дозволяють виявляти незаконні схеми. Водночас для економічно слабших країн основною перешкодою є відсутність прозорості в роботі урядових структур, що ускладнює реалізацію цих заходів.

На підтвердження сказаного, необхідно зазначити про Європейський Союз, який використовує технології аналізу великих даних та інтегровані митні бази, для протидії контрабанді, що дозволяє відстежувати рух товарів через кордони. Україна, хоча й не є членом Європейського Союзу, запровадила нову комп'ютеризовану транзитну систему (NCTS), яка забезпечує обмін митною інформацією і знижує ризики незаконного переміщення товарів. Проте, в Україні ефективність санкцій обмежена через низький рівень виявлення злочинів та недостатнє застосування технологій, таких як автоматизовані митні системи. У Сполучених Штатах Америки технології, зокрема безпілотники та аналітичні платформи, поєднуються з жорсткими санкціями для виявлення контрабанди на ранніх етапах [7].

Зв'язок між суворістю санкцій і рівнем злочинності є важливою темою правознавства, оскільки ефективність залежить не лише від покарань, але й від їх неминучості. Жорсткі санкції можуть стримувати правопорушників, але не завжди призводять до значного зменшення контрабанди. У Китаї суворі санкції зменшили контрабанду наркотиків та зброї, але сприяли виникненню нових форм контрабанди, зокрема таких, що пов'язані із сучасними технологіями. У Європейському Союзі, де санкції більш збалансовані, результативність правоохоронних органів вища при комплексному підході, як показує досвід Франції, де посилення митного контролю зменшило контрабанду алкоголю та тютюну, хоча проблема контрабанди наркотиків і культурних товарів залишається.

Поряд з цим, в Європейському Союзі підходи до санкцій за контрабанду товарів варіюються: деякі країни застосовують як кримінальні, так і адміністративні санкції, інші – лише кримінальні. Дослідження показує, що 15 країн використовують обидва види санкцій, а 8 – обмежуються тільки кримінальними. Різноманітність правових систем, зокрема відмінності між країнами з континентальним та англосаксонським правом, впливає на вибір покарань: в перших домінують кримінальні санкції, в других – адміністративні штрафи. Попри існуючий супротив, гармонізація санкцій може стати важливим кроком до створення єдиної митної території та поглибленої інтеграції в межах Європейського Союзу [8].

Аналіз даних показує, що протидія контрабанді товарів потребує інтеграції законодавчих та організаційних змін, врахування соціально-економічних факторів і усунення прогалин у законодавстві. Дезінформація ускладнює роботу правоохоронців і підриває довіру до влади [9]. В умовах воєнного стану такі загрози набувають особливої гостроти, оскільки поширення неправдивих відомостей може не лише дезорієнтувати правоохоронні органи, а й створити умови для зростання тіньової економіки [10].

При цьому, глобалізація та зростання електронної комерції ускладнили митний контроль через збільшення міжнародних поштових відправлень. Тому, для ефективного контролю необхідно вдосконалювати методи пошуку, кримінологічне профілювання [11]. На підтвердження цього, О. С. Кіреєва та ін. доводять ефективність методів та організаційних аспектів пошукових заходів у протидії контрабанді та нелегальній (незаконній) міграції [12]. Крім того, впровадження новітніх технологій, таких як автоматизовані системи управління ризиками, блокчейн та штучний інтелект, має потенціал знижувати контрабанду [13].

Протидія контрабанді товарів неможлива без скоординованої міжвідомчої взаємодії [14]. Спільні дії органів Міністерства внутрішніх справ України, включаючи Державну прикордонну службу України, сприяють швидкому виявленню незаконних схем, а аналіз координаційних механізмів, спільних заходів та усунення правових перешкод дозволяє розробити рекомендації для посилення контролю над транснаціональними каналами контрабанди з подальшою їх локалізацією, нейтралізацією та ліквідацією [15]. Особливе значення має підготовка спеціалістів, які набувають навичок оперативного реагування та засто-

сування сучасних методів управління, що суттєво покращує здатність держави протидіяти контрабанді, особливо в умовах воєнного стану [16].

Висновки. Дослідження показує, що для протидії контрабанді товарів необхідно застосовувати комплексний підхід, який поєднує вдосконалення законодавства, використання сучасних технологій контролю та зміцнення міжнародної співпраці. Аналіз національних і міжнародних норм права показує, як важливо уніфікувати підходи до криміналізації контрабанди та збільшити відповідальність за такі правопорушення. Впровадження автоматизованих систем моніторингу, інтеграція митних інформаційних платформ і застосування ризик-орієнтованих методів дозволяють значно знизити масштаби контрабанди, зменшити корупційні ризики та підтримати економічну стабільність країни. Ці результати мають практичну цінність для покращення нормативно-правової бази, вдосконалення методів координації між відомствами та підвищення професійної підготовки правоохоронців, що, в свою чергу, дозволяє підвищити ефективність протидії з незаконному обігу товарів.

Список використаних джерел

1. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінально-правова заборона контрабанди сировинних матеріалів: сучасний стан та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 142-148. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2021/36.pdf (дата звернення: 30.01.2025).
2. Basu G. Combating illicit trade and transnational smuggling: key challenges for customs and border control agencies. *World Customs Journal*. 2014. № 8(2). С. 15–26. DOI: <https://doi.org/10.55596/001c.93062>
3. Тимошенко А. В. Протидія контрабанді у митній сфері. *Університет економіки та права «КРОК»*. 2021. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/disertatsiji-avtoreferati-vidguki/tymoshenko_2021-disertatsija.pdf (дата звернення: 30.01.2025).
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25–26, ст. 131.
5. Movchan R., Dudorov O., Vozniuk A., Areshonkov V., & Lutsenko Y. Combating commodity smuggling in Ukraine: searching for the optimal legislative model. *Amazonia Investiga*. 2021. № 10 (47). С. 142-151. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.47.11.14>.
6. United States Code. Edition, Supplement 4, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure. Sec. 545 – Smuggling goods into the United States, 1930. 2018. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section545&num=0&edition=prelim> (дата звернення: 30.01.2025).
7. Тищук В. В. Окремі аспекти забезпечення прав людини під час використання безпілотних літальних апаратів для охорони державних кордонів. *II Всеукраїнська науково-практична конференція*. Хмельницький: НАДПСУ, 2024. С. 180–182.
8. Hausemer P., Bosch Chen I., & Patroclou N. A comparative analysis of member states' customs authorization procedures for entering products into the European Union (PE 734.002). *Policy Department for Economic, Scientific, and Quality of Life Policies, Directorate-General for Internal Policies*. 2022. P. 1-65. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734002/IPOL_STU\(2022\)734002_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734002/IPOL_STU(2022)734002_EN.pdf) (дата звернення: 30.01.2025).
9. Тищук В. Спроби криміналізації поширення дезінформації в Україні. *Міжнародна науково-практична конференція*. Львів: ЛДУВС, 2024. С. 903–908.
10. Джафаров Р. Ф. Боротьба з інформаційною війною в період воєнного часу. Друкується згідно з рішенням оргкомітету за дорученням Харківського національного університету внутрішніх справ від 30.07.2022. № 34. С. 200-202. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5bce4379-3731-4cac-89a3-a885625b0fd9/content#page=200> (дата звернення: 30.01.2025).
11. Polovnikov V., Biletskyi V., Tyshchuk V., & Overchenko Y. Criminological profile of a perpetrator of a high treason. *Amazonia Investiga*. 2020. № 9(28). P. 176-189. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.21>.
12. Кіреєва О. С., Матняк В. М., Оверченко Ю. А. Використання результативного оперативного (ініціативного) пошуку у виявленні ознак протиправної діяльності на державному кордоні. *Журнал «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2023. № 10(24), С. 275-288. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10\(24\)-275-288](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10(24)-275-288).
13. Тінін Д. Г. Сучасні тенденції злочинності в даркнеті: можливі шляхи попередження в умовах сьогодення. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*. 2023. С. 126-128. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1400> (дата звернення: 30.01.2025).

14. Оверченко Ю. А. Особливості взаємодії оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України у сфері конфіденційного співробітництва з іншими суб'єктами. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2019. № 2 (86). С. 294–304. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.86.294-304>.
15. Оверченко Ю. А. Вплив рівня інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності на ефективність антитерористичних заходів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 344–349. DOI: [10.31733/2078-3566-2022-4-344-349](https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-4-344-349).
16. Pokaichuk V. Y., Tinin D. G., Zavistovskyi, O. D. Features of service and combat activities of educational institutions with specific learning conditions of the mia system in consolidated forms with the state border service of Ukraine in the controlled border district OGO's martial state regime: current. 2024. Publishing House «Baltija Publishing». DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-442-9-14>

References

1. Dudorov, O. O. & Movchan, R. O. (2021). Kryminalno-pravova zaborona kontrabandy syrovynnykh materialiv: suchasnyi stan ta perspektyvy [Criminal-law prohibition of raw materials smuggling: current state and prospects]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 2, 142-148. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2021/36.pdf [in Ukrainian].
2. Basu, G. (2014). Combating illicit trade and transnational smuggling: key challenges for customs and border control agencies. *World Customs Journal*, 8(2), 15-26. DOI: <https://doi.org/10.55596/001c.93062> [in English].
3. Tymoshenko, A. V. (2021). Protydii kontrabandi u mytnii sferi [Counteracting smuggling in the customs sphere]. Universytet ekonomiky ta prava “KROK”. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/disertatsiji-avtoreferati-vidguki/tymoshenko_2021-disertatsija.pdf (accessed: 30.01.2025). [in Ukrainian].
4. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 r. № 2341-III. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy - Bulletins of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2001, 25-26, st. 131 [in Ukrainian].
5. Movchan, R., Dudorov, O., Vozniuk, A., Areshonkov, V. & Lutsenko, Y. (2021). Combating commodity smuggling in Ukraine: in search of the optimal legislative model. *Amazonia Investiga*, 10(47), 142-151. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.47.11.14> [in English].
6. United States Code. Edition, Supplement 4, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure. Sec. 545 – Smuggling goods into the United States, 1930. (2018). Retrieved from <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section545&num=0&edition=prelim> [in English].
7. Tyshchuk, V. V. (2024). Okremi aspekty zabezpechennia prav liudyny pid chas vykorystannia bezpilotnykh litalnykh aparativ dlia okhorony derzhavnykh kordoniv [Certain aspects of ensuring human rights in the use of unmanned aerial vehicles for border security]. II Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia – II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, Khmelnytskyi: NADPSU, 180-182. [in Ukrainian].
8. Hausemer, P., Bosch Chen, I., & Patroclou, N. (2022). A comparative analysis of member states' customs authorization procedures for entering products into the European Union (PE 734.002). Policy Department for Economic, Scientific, and Quality of Life Policies, Directorate-General for Internal Policies, 1-65. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734002/IPOL_STU\(2022\)734002_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734002/IPOL_STU(2022)734002_EN.pdf) [in English].
9. Tyshchuk, V. (2024). Sproby kryminalizatsii poshyrennia dezinformatsii v Ukraini [Attempts to criminalize the spread of disinformation in Ukraine]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia – International Scientific and Practical Conference*, Lviv: LDUVS, 903-908 [in Ukrainian].
10. Dzhaifarov, R. F. (2022). Borytba z informatsiynoiu viinoiu v period voiennoho chasu [Fighting information warfare during wartime]. *Druhietisia zghidno z rishenniem orhkomitetu za doruchennam Kharkivs'koho natsional'noho universytetu vnutrishnikh sprav vid 30.07.2022*. (34), 200-202. Retrieved from <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5bce4379-3731-4cac-89a3-a885625b0fd9/content#page=200> [in Ukrainian].
11. Polovnikov, V., Biletskyi, V., Tyshchuk, V. & Overchenko, Y. (2020). Criminological profile of a perpetrator of a high treason. *Amazonia Investiga*, 9(28), 176-189. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.21> [in English].
12. Kireieva, O. S., Matniak, V. M., & Overchenko, Y. A. (2023). Vykorystannia rezultatyvnoho operatyvnoho (initsiatyvnoho) poshuku u vyavleni oznak protypravnoi diialnosti na derzhavnomu korodoni [Use of effective operational (initiative) search in detecting signs of unlawful activities at the state border]. *Zhurnal*

- «*Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*» (Serii «*Upravlinnia ta administruvannia*», Serii «*Pravo*», Serii «*Ekonomika*», Serii «*Psykhohiia*», Serii «*Pedahohika*»), 10(24), 275-288. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10\(24\)-275-288](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10(24)-275-288) [in Ukrainian].
13. Tinin, D. H. (2023). Suchasni tendentsii zlochynnosti v darkneti: mozhyvi shliakhy poperedzhennia v umovakh siohodennia [Current trends of crime in the darknet: possible ways of prevention in contemporary conditions]. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*, 126128. Retrieved from <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1400> [in Ukrainian].
 14. Overchenko, Y. A. (2019). Osoblyvosti vzaemodii operatyvnykh pidrozdiliv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy u sferi konfidentsiinoho spivrobitnytstva z inshymy subiektamy [Peculiarities of interaction of operational units of the State Border Guard Service of Ukraine in the field of confidential cooperation with other entities]. *Visnyk LDUVS im. E.O. Didorenka - Bulletin of the E.O. Didorenko LDIA*, 2(86), 294-304. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.86.294-304> [in Ukrainian].
 15. Overchenko, Y. A. (2022). Vplyv rivnia informatsiino-analitychnoho zabezpechennia operatyvno-rozshukovoi diialnosti na efektyvnist antyteroryztychnykh zakhodiv [Influence of the level of information-analytical support of operational-search activities on the effectiveness of counterterrorist measures]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 4, 344-349. DOI: [10.31733/2078-3566-2022-4-344-349](https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-4-344-349) [in Ukrainian].
 16. Pokaichuk, V. Y., Tinin, D. G. & Zavistovskyi, O. D. (2024). *Features of service and combat activities of educational institutions with specific learning conditions of the MIA system in consolidated forms with the State Border Service of Ukraine in the controlled border district OGO's martial state regime: Current*. Publishing House «Baltija Publishing». DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-442-9-14> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.02.2025